13. Данілов О. Путінська стратегія – 2023. *Українська правда*. 22 січня 2023. URL: pravda.com.ua/columns/2023/01/22/7385971/.
14. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України (2022 р.). URL: https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitychna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-1.
15. Стратегія політико-правового розвитку України до 2030 року: науково-аналітична записка /кол. авт.; за ред. І.О. Кресіної. Київ: Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Талком, 2022. 176 с.
16. Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України (2022 р.). URL: https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannya-prezydenta-ukrayiny/analitychna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-1

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В ЧАСИ ВІЙНИ

Олександр Лук'яненко,
доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

У період російсько-української війни світ став свідком нової хвилі культурного геноциду, коли разом із містами та селами російськими ракетами нищяться пам'ятки мистецтва. Звісно, у порівнянні з людськими життями будь-який артефакт маліє, але в них концентрується розрізнена на тисячі дрібок національна ідентичність українського народу.

Нині до переліку заходів екстрених активних, які використовуються для збереження пам'яток мистецтва і культури, можна віднести укріплення мішками або будівельними лісами, на яких закріплена опалубочна фанера, або ж комбінований метод із урахуванням сильних вітрів, силами працівників Департаменту охорони культурної спадщини спільно з волонтерами, громадськими організаціями, благодійними фондами, будівельниками та будівельними організаціями (пам'ятник Дюку де Ришельє в Одесі, пам'ятник Кобзарю в Харкові, пам'ятник княгині Ользі, святому апостолу Андрію Первозваному та просвітителям Кирилу і Мефодію Києва [6]) або ж переміщення до сховищ мобільних об'єктів культури, як частини експозицій Національного музею гончарства в Опішні на Полтавщині [3].

Одним із знакових проєктів є «Re:Ukraine monuments». Це система захисту пам'ятників від руйнації в умовах війни, типова технологія, яку застосовують застосовувати до скульптурних монументів різних габаритів. Волонтери спільно з Альянсом реставраторів історичних будівель України та Департаментом охорони культурної спадщини Київської міської державної адміністрації звернулися з пропозицією розробити таку систему до архітекторів Слави Балбека, Юлії Барсук, Нати Куриленко, Сергія Ревенка та графічних дизайнерів Даші Левчук та Олександри Завади. Вони проаналізували світові приклади за-

хисних конструкцій та ознайомилися з різними типами укриттів, над якими працювали українські волонтери, й розробили систему функціональних вимог до укриття об'єкта культури, що включає в себе мінімальне втручання в конструктив пам'ятника; швидке моделювання й розрахунок матеріалів; можливість не обтяжувати пам'ятник під час реалізації та експлуатації; доступ до контролю й обслуговування пам'ятника; статична стійкість; довговічність; бюджетність; естетичність. А також мусить відповідати технічним вимогам (вогнетривкість; підвищена стійкість до перепадів температур і впливу вологи; сумісність із фізичними й хімічними властивостями пам'ятника). В основу системи «RE:Ukraine Monuments» авторами було закладено принцип модульності, де модуль стандартного розміру (2000х1500 мм) можна дублювати за вертикальною та горизонтальною площиною.

Щоб застосувати систему, треба зробити обміри монумента, визначити кількість модулів і помножити її на кількісні показники матеріалів. Цей алгоритм прискорює процес моделювання укриття та дозволяє уникнути перевитрат. Каркас модуля вони запропонували складати з ригельного риштування. Ригелі та стійки, представлені в кількох фіксованих розмірах, легко знайти, доставити й зібрати на місці, як конструктор. Ригельний каркас встановлюють навколо пам'ятника, але не впритул до нього. Фасад конструкції зашивають вогнетривкою бакелітовою фанерою, стійкою до вологи та перепадів температур. Якщо пам'ятник великий, внутрішній фасад огороджують сіткою рабіца, а простір між фанерою та сіткою заповнюють мішками з піском. Це прийом, перевірений часом: мішки з піском, здатні затримувати кулі та уламки, використовували з цією ж метою ще в часи Другої світової війни. Таким чином, навколо монумента з'являється захисна коробка, яка не контактує з пам'ятником і не обтяжує його. Згори конструкцію закривають профлистом. Щоб гармонійно вписати ці конструкції в міський ландшафт, ми пропонуємо фарбувати фасади в нейтральні кольори на кшталт сірого чи оливкового. Задля розрахунку кількості фарби варто враховувати те, що площа одного модуля складає 3 м2. Для ідентифікації пам'ятника на фасад можна наклеїти оракал з обрисами монумента й інформацією про нього: назвою, роком встановлення, авторством і короткою історичною довідкою. Крім цього, на оракалі є місце для QR-коду, який вестиме на сторінку на Вікіпедії.

Наприкінці травня 2022 р., до Дня Києва, захист за цією системою отримав перший пам'ятник – монумент Михайлові Грушевському. За реалізацію цього задуму відповідала «Майстерня Чудес», з якою ми працювали над інсталяцією для станції «Академік Вернадський». Матеріали для конструкції надали «Сільпо». Мішки з піском, якими Грушевського раніше вкрили волонтери, залишили навколо пам'ятника для посилення захисту. Новий каркас склали з конструкцій сцени й гірки, які використовували на зимовій ковзанці. На риштуванні закріпили листи бакелітової фанери, які потім пофарбували. Графіті-художник Nikkipop переніс на фасад графіку з обрисами пам'ятника. Поруч із зображенням розмістили інформаційні борди [8].

Одним із потрібних нині превентивних методів має бути цифрове моделювання пам'яток архітектури та скульптури, що в подальшому може допомогти у разі найгіршого сценарію розгортання бойових дій, що призведе до руйнування

пам'ятки та вимагатиме її відновлення. За умовними підрахунками громадськості та Українського культурного фонду, станом на грудень 2022 року вже понад 550 об'єктів культури та пам'яток зазнали руйнації через повномасштабне військове вторгнення росії на територію України. До речі, сама карта теж є цифровим інструментом збереження культурного фронту російсько-української війни. Цю карту створено за допомогою сервісу Google Мої карти. До її наповнення може долучитися кожен українець, якщо він став очевидцем пошкодження або знищення культурної спадщини під час збройної агресії російської федерації. Волонтер може надсилати докази злочину до Міністерства культури та інформаційної політики через онлайн-ресурс, після чото інформація проходить верифікацію і може бути відображена на інтерактивній мапі [4].

Міністерство культури модерує декілька таких проєктів, що створюють віртуальний простір, у якому зберігається інформація як про існуючі, так і про знищені об'єкти культури. Серед них проєкт – мультимедійна бібліотека «Зруйнована культурна спадщина України», де станом на квітень 2023 року акумулюється інформація про кількість зафіксованих в базі пошкоджених та зруйнованих об'єктів культурної спадщини і культурних установ України (553 одиниці) [2]. А також «Докази російської агресії та воєнних злочинів. Колекція відео та фото, можна завантажуватися з кількох джерел». До колекції входять 5 тис. 80 дописів, 34 тис. 195 зображень, 3 тис. 522 відео завдяки щоденному моніторингу 252 відкритих джерел [7]. Інший цифровий проєкт – «Мистецтво під час війни». Кількість зафіксованих в базі проявів мистецтва під час російсько-української війни на квітень 2023 року становить 362 записи. Серед них візуальне такі рубрики: мистецтво, художня та документальна фотографія, постери, мистецькі проєкти, відеоконтент, проєкти солідарності, академічне мистецтво, ілюстрації, музика, малюнки, поезія, вуличне мистецтво, концерти, дизайн. Виставки, хореографія, література, дитяча творчість тощо [5].

Одним із важливих елементів збереження пам'яток культури є створення цифрових моделей. Метод 3D-сканування допомагає отримати повну цифрову інформацію про споруду та історичну пам'ятку культурної або природної спадщини. Отримання цифрової копії допоможуть архітекторам, археологам та історикам відновлювати їх з неймовірною точністю. Прикладом таких цифрових інструментів є розробка 3D Tech ADDtive. компанія була заснована в 2017 році Петром та Павлом Єсипами, які створювали 3D Tech ADDtive як основу для застосування та впроваджування інновацій в Україні.

Згідно з інформацією розробників, програмне забезпечення сприяє збереженню та охороні національної спадщини та розвитку та просуванню туризму в регіоні. Після оцифрування створюється 3D модель, що уможливлює просторовий аналіз. За допомогою методу 3D-сканування пам'ятників 3D-зображення вже використовуються для створення віртуальних 3D-музеїв [1].

Список використаних джерел:

1. 3d-сканування пам'яток культури. URL:https://addtive.com.ua/ua/article25scan3/
2. Зруйнована культурна спадщина України. *Міністерство культури та інформаційної політики України*. URL:https://culturecrimes.mkip.gov.ua/

3. Колодка І. Пам'ятки культури та збройні конфлікти: захист та збереження. *Бюро спадщини*.12 квітня 2022. URL: https://spadshchyna.lviv.ua/pamyatky-kultury-ta-zbrojni-konflikty-zahyst-ta-zberezhennya-2/
4. Мапа культурних втрат. *Український культурний фонд*. URL: https://uaculture.org/culture-loss/
5. Мистецтво під час війни. *Міністерство культури та інформаційної політики України*. URL:https://war-art.mkip.gov.ua/
6. У столиці України продовжують укріпляти пам'ятки історії і монументального мистецтва. *Армія Inform*. 16 квітня 2022 р. URL: https://armyinform.com.ua/2022/04/16/u-stolyczi-ukrayiny-prodovzhuyut-ukriplyaty-pamyatky-istoriyi-i-monumentalnogo-mystecztva/
7. Evidence of russian aggression and war crimes. Downloadable video and photo collection from multiple sources. *Міністерство культури та інформаційної політики України*. URL:https://war-evidence.mkip.gov.ua/
8. Re:Ukraine monuments. URL:https://www.balbek.com/reukraine-monuments

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ҐЕНЕЗИ ІДЕЇ ЦІЛІСНОЇ ОСВІТИ ОСОБИСТОСТІ

Руслан Басенко,
докторант Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та ґрантової діяльності, завідувач кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Європейська ідея та практика цілісної освіти упродовж багатьох століть цивілізаційного розвитку накопичили багатий педагогічний потенціал, розвивальні можливості якого сьогодні поза усяким сумнівом мають вагоме практичне та освітнє значення. Водночас, для правильної проєкції історико-педагогічного досвіду реалізації ідеї цілісної освіти особистості необхідною є побудова відповідного методологічного інструментарію, в основі якого – історико-педагогічний методологічний підхід.

Важливо підкреслити, що історико-педагогічний підхід покликаний забезпечити теоретичний інструментарій для розуміння ґенези ідеї цілісної освіти особистості, вибудувати концепцію й логіку розуміння «історико-педагогічного» в загальному «історичному», допомогти визначити тенденції, закономірності, суперечності та особливості збагачення ідеї цілісної освіти особистості, визначити відповідну дослідницьку позицію щодо історико-педагогічного аналізу європейського досвіду цілісної освіти, забезпечити можливість розгляду ідейно-теоретичних та організаційно-педагогічних засад в історико-цивілізаційній динаміці.

Історико-педагогічний підхід дає змогу «підсвітити» й епістемологічні виміри дослідження ґенези цілісної освіти особистості, зокрема: необхідність